ZÁCHRANNÉ ARCHEOLOGICKÉ VÝZKUMY SLOVÁCKÉHO MUZEA V ROCE 2022

Tomáš Chrástek, Zdeněk Kuchař, Dana Menoušková, Jiří Novotný, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti

Archeologické oddělení Slováckého muzea v Uherském Hradišti je pověřeno Akademií věd ČR prováděním archeologických výzkumů a ochranou archeologických památek na okrese Uherské Hradiště. Pod územní působnost Slováckého muzea tedy spadá celkem 77 obcí v okrese Uherské Hradiště (s výzkumnou prioritou Moravského zemského muzea pro katastr Starého Města u Uherského Hradiště). V roce 2022 realizovalo Slovácké muzeum na základě ohlášení stavební činnosti na území s archeologickými nálezy celkem 307 archeologických akcí. Podle typu stavebníka lze archeologické akce rozdělit na dva základní typy, a to akce, kdy stavebníkem je právnická osoba nebo fyzická osoba podnikající, a akce, kdy stavebníkem je fyzická osoba. Tzv. neinvestičních akcí, kdy stavebníkem byla fyzická osoba, realizovalo Slovácké muzeum celkem 32, investičních akcí, jejichž stavebníkem byla právnická osoba, bylo realizováno v roce 2022 celkem 275. Stejně jako v minulých letech bylo největší množství akcí realizováno na území města Uherského Hradiště (celkem 49 akcí[1]) a města Uherský Brod (celkem 26 akcí[2]). Průměrně vychází na jednu obec 4 realizované akce, v 20 obcích (tj. 17 %) nebyla realizována archeologická akce žádná.

Ve srovnání s rokem 2021 dochází k meziročnímu nárůstu celkového počtu akcí o 17 %. Tento trend převyšuje celostátní statistiku vývoje stavební produkce v roce 2021, která vykázala meziroční nárust o 1,9 %. Z pohledu archeologické památkové péče vyznívá tento údaj nejpříznivěji za sledované období od roku 2016. Poměr ohlášených stavebních akcí na území s archeologickými nálezy vůči realizovaným stavebním akcím mírně stoupá, současná situace má ovšem k ideálnímu poměru 1:1 stále daleko, nicméně celkový počet je již téměř na kapacitním limitu archeologického oddělení Slováckého muzea. Poměrně pozitivním faktorem je ve srovnání s minulými lety nárůst počtu neinvestičních akcí, oproti minulému roku došlu k nárůstu ze 4 na celkem 32 realizovaných akcí souvisejících s individuální výstavbou rodinných domů. I přes tento exponenciální nárůst nelze ovšem říci, že by byla individuální výstavba rodinných domů v okresu Uherské Hradiště ideálně evidována. Aktuální situaci lze ovšem vnímat z pohledu archeologické památkové péče jako velmi pozitivní trend. Stejně tak pozitivně lze vnímat i klesající počet obcí, v nichž nebyla v loňském roce archeologicky evidována žádná stavební aktivita. Pokud vezmeme v potaz

1 K. ú. Uherské Hradiště 24 akcí, k. ú. Jarošov 6 akcí, k. ú. Mařatice 10 akcí, k. ú. Míkovice 2 akce, k. ú. Sady 5 akce, k. ú. Vésky 2 akce.

2 K. ú. Uherský Brod 19 akcí, k. ú. Havřice 4 akcí, k. ú. Těšov 3 akce.

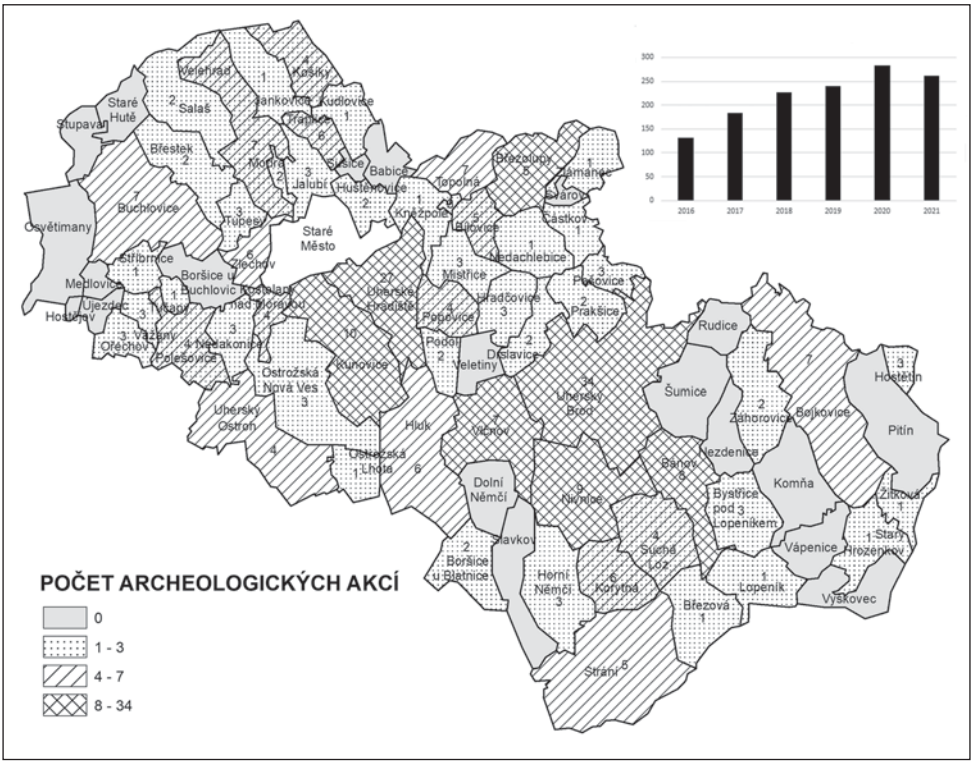

Přehled obcí okresu Uherské Hradiště s počtem archeologických akcí. Autor T. Chrástek.

i geografickou polohu těchto obcí, které se ve většině případů nacházejí na okraji sledovaného regionu, lze tento údaj vnímat ještě o něco pozitivněji. Meziroční vývoj celkového počtu sledovaných stavebních akcí, jejich charakter i geografické rozmístění lze tedy za uplynulý rok z pohledu archeologické památkové péče vnímat velmi pozitivně, na druhou stranu rostoucí počty akcí narážejí na kapacitní možnosti archeologického oddělení Slováckého muzea.

Z pohledu realizačního lze potom archeologické akce rozdělit na ty, jež proběhly formou archeologického dohledu (negativní) a při nichž bylo zjištěno porušení archeologických situací a bylo nutné přistoupit k vlastnímu záchrannému archeologickému výzkumu (akce pozitivní). Pozitivních akcí proběhlo v roce 2022 celkem 7.

Nedakonice „Roztoky“

Dne 20. a 21. dubna 2022 proběhl menší záchranný archeologický výzkum v oblasti „Roztoky“ na katastru obce Nedakonice. V místě plánovaného výrobního areálu byly díky předchozí geofyzikální prospekci zaznamenány půdní anomálie naznačující archeologické situace. Ve spolupráci s realizační firmou proběhlo ověření výsledků geofyzikálního měření v předstihu před

Nedakonice. Sídlištní objekt velatické kultury. Foto Z. Kuchař.

samotnou realizací stavby. Největší detekovaná anomálie se ukázala být menším sídlištním objektem z mladší doby bronzové. Výplň objektu obsahovala střepy keramických nádob zdobených svislým prstováním náležících k velatické kultuře a několik bronzových předmětů. Mezi bronzovými artefakty byla rukojeť dýky typu Dolný Peter, tordovaná tyčinka jako zlomek šperku a jeden slitek. Tento objekt se nachází na periferii polykulturního sídliště zkoumaného v letech 2016 a 2020.

Polešovice „Díly“

Během roku 2022 proběhla výstavba nových rodinných domů na trati „Díly“ v Polešovicích, při které byly prováděny pravidelné dohledy skrývek ornice a hloubení základových pasů. Na několika parcelách došlo k narušení zahloubených objektů, které byly částečně zdokumentovány. Na parcele 1735/405 byla objevena sídlištní jáma nejasné funkce, datovaná díky nalezeným keramickým fragmentům do mladšího stupně lengyelské kultury.

Polešovice. Profil objektu lengyelské kultury. Foto Z. Kuchař.

Další zahloubené objekty datované ovšem do období mladší doby římské byly potom objeveny na parcelách č. 1735/406 a 1735/409. Objekt na parcele č. 1735/406 byl interpretován jako destrukce pyrotechnického zařízení, zatímco objekt na parcele č. 1735/409 byl identifikován jako sídlištní jáma nejasné funkce. Z těchto objektů byly získány fragmenty keramiky, zvířecí kosti, parohový kopáč, kamenné brousky a provrtané kamenné závaží rybářské sítě. Nálezy korespondují se závěry výzkumu, který na jiných parcelách této lokality provedli ve stejném roce pracovníci ÚAPP Brno.

Uherské Hradiště „ulice Mlýnská a Prostřední“

Archeologický výzkum byl realizován v souvislosti s rekonstrukcí dlažby a plynovodu v ulicích Mlýnská a Prostřední v průběhu dubna a května. Realizaci vlastních terénních prací předcházela geofyzikální prospekce Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno provedená v květnu 2020. Prospekce odhalila několik anomálií, avšak s ohledem na vedení inženýrských sítí byly tyto anomálie ověřeny pouze dvěma ručně kopanými sondami.

První sonda byla umístěna v ulici Mlýnská a odhalila fragment cihlových základů zaniklé novověké stavby. Druhá sonda, umístěná v ulici Prostřední, přinesla potvrzení stratigrafie pod úrovní současného povrchu ulic, včetně barokní dlažby ze 17. století, vrstev středověkého stáří a kamenných základů gotických

Uherské Hradiště, ulice Mlýnská. Novověký cihlový základ (vlevo). Foto Z. Kuchař.

Uherský Brod, Horní Valy. Základy hradební zdi zachycené v jedné ze sond. Foto Z. Kuchař.

Uherský Brod, sídliště Olšava. Celkový pohled na zkoumanou plochu. Foto Z. Kuchař.

domů, oddělených požárovou vrstvou. Lokační horizont města zde představovala podmáčená vrstva obsahující velké množství tesařského odpadu. Pod ní se potom nacházely vrstvy středohradištního stáří související se sídlištními aktivitami na ostrově sv. Jiří. Pod velkomoravskou vrstvou byla mocná vrstva říčních naplavenin a geologické podloží s depresí vyplněnou modrým jílem obsahujícím uhlíky.

Z jednotlivých vrstev byl získán standardní soubor artefaktů, fragmenty keramiky, železné předměty, zvířecí kosti, říční mušle a dřevěné artefakty. Vzorky uhlíků byly odebírány pro environmentální a datační analýzy.

Uherský Brod „ulice Horní Valy“

V září 2022 byl v Uherském Brodě při výstavbě nového bytového domu v ulici Horní Valy proveden archeologický záchranný výzkum. Během bagrování terénu poblíž městských hradeb došlo k narušení statiky hradební zdi, což vyžadovalo odkrytí jejích základů a stabilizaci. Před naplánovaným vylitím železobetonových opěr bylo možné dokumentovat odkryté základy zdi v 11 sondách, což pokrývá téměř celý úsek o délce 20,5 m.

Hloubka základů dosahuje až 200 cm, což odpovídá historickým záznamům. Základy jsou vybudovány z hrubě opracovaných kusů lomového pískovce různých rozměrů, spojených málo kvalitní vápennou maltou. Základová spára se nachází na úrovni geologického podloží a zásyp stavební jámy základů je tvořen navážkou jílovité hlíny bez archeologických nálezů.

Uherský Brod „sídliště Olšava“

V období od prosince 2021 do dubna 2022 proběhla první část záchranného archeologického výzkumu na zhruba jednohektarové ploše v těsné blízkosti „Sídliště Olšava“ v Uherském Brodě. Tento výzkum odhalil bohaté nálezy z germánské osady datované do mladší doby římské (3. století našeho letopočtu).

Odkryté sídelní situace sestávaly z pěti dřevohliněných zahloubených chat šestiúhelníkového půdorysu, které byly vybudovány pomocí kůlové konstrukce. V blízkosti těchto obytných staveb byly objeveny hospodářské budovy a zahloubené objekty různých funkcí. Zásobnicové jámy, které sloužily pro ukládání potravin a materiálů, byly po svém vyčerpání druhotně využity jako odpadní jímky. V okolí obytného prostoru byly objeveny také rozorané koncentrace mazanice promíchané se zvířecími kostmi, které mohly být pozůstatky pyrotechnických zařízení.

Nalezené artefakty zahrnovaly fragmenty keramiky, zvířecí kosti, omazy stěn dřevohliněných domů či pyrotechnických zařízení, keramické přesleny, závaží tkalcovského stavu z vypálené hlíny a šicí jehlu s ouškem. Tyto nálezy naznačují domácí zpracování textilií v osadě. Mezi kovovými artefakty byly nejvýznamnější oděvní spony, které datují osadu do mladší doby římské. Mezi další kovové nálezy patřila bronzová jehlice se zdobenou hlavicí, bronzová opasková zápona a drobná stříbrná římská mince.

V rámci výzkumu byla také odkryta téměř kompletně dochovaná hrnčířská pec, která je jednou z mála objevených pecí z doby římské na území okresu Uherské Hradiště. Pec byla vytvořena výkopem do sprašového podloží a vymazána jílem. Poslední vsázka keramické produkce v peci obsahovala střepy kvalitní, jemně zdobené keramiky vyrobené z jemně plaveného keramického těsta s vysokým obsahem grafitu. Místní výroba keramiky tohoto typu se dá chápat jako pokus o napodobování kvalitnějších nádob pocházejících z dílen v provinciálním území. Nicméně styl výzdoby a tvary nádob nalezených v peci reflektují svébytný projev místního germánského obyvatelstva.

Uherský Brod, sídliště Olšava. Hrnčířská pec z doby římské. Foto Z. Kuchař.

Během výzkumu byly zachyceny také nálezy související s osídlením zkoumané polohy ve středohradištním období. Jednalo se o sídelní objekt s částečně

dochovaným obdélným půdorysem, který byl tvořen otiskem kůlové konstrukce, základovými žlaby a destrukcí kamenného otopného zařízení umístěného v blízkosti rohu půdorysu. Interpretace objektu naznačuje, že se jednalo o chatu s nadzemní kůlovou konstrukcí a otopným zařízením ve formě kamenného ohniště nebo pícky.

Literatura:

BARTÍK, Jaroslav, 2016. *Skladovací hala La Food s.r.o. Kostelany nad Moravou – Roztoky.* Rukopis investorské nálezové zprávy uložený v archivu archeologického oddělení Slováckého muzea v Uherském Hradišti.

BARTÍK, Jaroslav, 2020. *Kostelany nad Moravou – Roztoky – přístavba výrobní haly společnosti La Food s.r.o.* Rukopis nálezové zprávy č. j. 845/20 uložené ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti, p. o.

BARTÍK, Jaroslav a CHRÁSTEK, Tomáš, 2018. Uherské Hradiště (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 59–2, 276–277.

CHRÁSTEK, Tomáš, KUCHAŘ, Zdeněk, BARTÍK, Jaroslav, MENOUŠKOVÁ, Dana a NOVOTNÝ, Jiří, 2022. Záchranné archeologické výzkumy Slováckého muzea v roce 2021. *Slovácko* 63, 175–181.

KUCHAŘ, Zdeněk, 2022. *Nedakonice – Roztoky.* Rukopis nálezové zprávy č. j. 860/22 uložené ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti, p. o.

KUCHAŘ, Zdeněk, 2022. *Uherské Hradiště – ul. Prostřední, ul. Mlýnská.* Rukopis nálezové zprávy č. j. 859/22 uložené ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti, p. o.

TENCER, Tomáš a MILO, Peter, 2020. *Správa o geofyzikálním prieskume. Geomagnetická prospekcia. Kostelany nad Moravou – „Roztoky".* Zpráva č. 20004 uložená v archivu archeologického oddělení Slováckého muzea.

VÁGNER, Michal, 2020. *Zpráva o geofyzikální prospekci. Uherské Hradiště – ulice Prostřední, Mlýnská, Masarykovo náměstí.* Brno.

Mgr. Tomáš CHRÁSTEK (n. 1987), vedoucí oddělení archeologie Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Ve svém odborném zájmu se věnuje aplikaci geografických informačních systémů v archeologii a problematice raně středověkého osídlení v oblasti středního Pomoraví.

Bc. et Bc. Zdeněk KUCHAŘ (n. 1988), archeolog Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Ve svém odborném zájmu se věnuje archeologii jihovýchodního podhůří Chřibů, studiu středověkých kovových artefaktů z městského a lesního prostředí a realizaci záchranných výzkumů na Uherskohradišťsku.

Mgr. Dana MENOUŠKOVÁ (n. 1973), archeoložka Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Ve svém odborném zájmu se soustřeďuje především na uměleckořemeslné projevy středověku a možnosti uplatnění přírodovědných analýz za účelem lepšího poznání archeologických artefaktů a archeologických situací.

Mgr. Jiří NOVOTNÝ (n. 1963), archeolog Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Více jak dvě desetiletí působil jako kastelán na hradě Buchlov. Ve svém odborném zájmu se soustřeďuje na období vrcholného středověku a záchrannou archeologii na Uherskohradišťsku.

Rescue Archaeological Researches of Moravian – Slovak Museum in 2022

Abstract

The Archaeological Department of the Moravian Slovak Museum in Uherské Hradiště carried out 307 archaeological excavations which represents a year-on-year increase of 17%. Most the excavations were carried out in Uherské Hradiště (49), and in Uherský Brod (26). There were 32 non-investment

activities and 275 investment ones. There is a positive trend in the increase, from 4 to 32, of non-investment activities (individual construction of houses). The year-on-year number of municipalities without any archaeological research went down. From the point of view of implementation, there were 7 positive projects – a settlement object from early Bronze Age was excavated in the locality of Nedakonice "Roztoky", some situations dated to the period of Lengyel Culture and Roman Empire in Polešovice "Díly", a stratigraphy substantiating the development from Modern Period up to Great Moravian Empire in Mlýnská and Prostřední streets, the basement of fortification was documented in Uherský Brod in the street Horní Valy and a vast settlement from the period of Roman Empire was researched in Uherský Brod in the development Olšavy.

Key words: Rescue archaeological research, Nedakonice, Polešovice, Uherské Hradiště, Uherský Brod, Neolithic period, Bronze Age, Roman Empire, Great Moravian Empire, Middle Ages, settlement, fortification

Rettungsgrabungen des Museums der Mährischen Slowakei im Jahr 2022

Zusammenfassung

Die Abteilung Archäologie des Museums der Mährischen Slowakei in Uherské Hradiště nahm im Jahr 2022 insgesamt 307 archäologische Grabungen vor, was einen zwischenjährlichen Anstieg um 17 % bedeutet. Die meisten Aktionen erfolgten in Uherské Hradiště (49) und in Uherský Brod (26). Durch Investitionen hervorgerufene Grabungen waren davon 275 und sonstige 32. Der positive Trend beruht auf dem Anstieg der sonstigen Grabungen (individueller Bau von Wohnhäusern), deren Anzahl von 4 auf 32 stieg. Die Anzahl der Gemeinden ohne vorgenommene archäologische Grabungen sank jedoch zwischenjährlich. Hinsichtlich der Ergebnisse waren 7 Aktionen positiv, am Fundort Nedakonice „Roztoky" wurde eine Siedlung aus der späten Bronzezeit erfasst, in Polešovice wurden in der Flur „Díly" Fundsituationen ergraben, die in die Periode der Lengyel-Kultur und in die römische Zeit datiert werden konnten, in Uherské Hradiště fand man in der Mlýnská-Straße und in der Prostřední-Straße eine Schichtung vor, die die Entwicklung von der Neuzeit bis zum Mährerreich belegt, in Uherský Brod dokumentierte man in der Straße Horní Valy Fundamente der Stadtmauern und ebenfalls in Uherský Brod erkundete man im Wohngebiet Olšava eine ausgedehnte Siedlung aus römischer Zeit.

Stichwörter: Rettungsgrabungen, Nedakonice, Polešovice, Uherské Hradiště, Uherský Brod, Jungsteinzeit, Bronzezeit, römische Zeit, Mährerreich, Mittelalter, Siedlung, Befestigungen